

VERGİ BİLİNCİ VE VERGİ AHLAKI; MUHASEBE VE VERGİ UYGULAMALARI LİSE VE ÖN LİSANS ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNDE NİTEL BİR ÇALIŞMA

TAX KNOWLEDGE AND TAX LAW; A QUALITATIVE STUDY ON ACCOUNTING AND TAX PRACTICES DEPARTMENT STUDENTS FROM HIGH SCHOOL AND VOCATIONAL COLLAGE

Öğr. Gör. Sultan ERGE

Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu
sultanerge@selcuk.edu.tr

ÖZET

Vergilerin toplum üzerinde oluşturduğu algı, bireyin vergi bilincinden geçer. Vergilerin mükelleflerden yeterince tahsil edilememesinde, devletler kamu ihtiyaçlarının finansmanında sıkıntı yaşayacağı için borçlanma ve ya vergi oranlarının artışı gibi farklı çözüm yollarına başvuracaktır. Bu tarz etkileri en aza indirebilmek için öncelikle topluma vergi bilinci aşıl原因arak vatandaşlık görevinin yerine getirmesi uygun görülmektedir.

Çalışmada mesleki eğitim almış lise ve ön lisans öğrenciler üzerinde vergi bilincinin vergi ahlakı üzerinde yarattığı etkiler incelenmek istenmiştir ve vergi ahlakına karşı oluşan bakış açıları tespit edilmek istenmiştir. Eğitim aşamaları arasında fark olan lise ve ön lisans düzey çalışması yapılarak vergi üzerinde eğitimsel farklılığın olup olmadığı gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelime: Vergi, Vergi Bilinci, Ahlak, Vergi Ahlakı,

ABSTRACT

The perception of taxation on the society goes through the tax consciousness of the individual. In cases where taxes are not collected adequately from taxpayers, governments will resort to different solutions such as borrowing or increasing tax rates in order not to have difficulties financing public needs. In order to reduce these kinds of effects, it is deemed appropriate that citizenship duty be carried out by vaccination of collective tax consciousness.

In the study, it is examined that the effects of tax awareness on the tax ethics of high school and associate degree students who have received vocational training and it is desirable to determine the points of view that are against tax morality. It is observed that there is educational difference on the tax by carrying out the high school and associate degree level study which is the difference between the education stages.

Keywords: Tax, Tax Consciousness, Morals , Tax Ethics

GİRİŞ

Vergi Türkçe’de vermek kökünden gelen, anlamı karşılıksız verilen bir değeri ifade etmektedir.¹

Vergi, devletin egemenlik gücüne dayanarak yüklenmiş olduğu görevleri yerine getirebilmek için, kişilerden hukuki cebir altında, özel bir karşılık beklenmeden, geri verilmeyen kanunla alınan parasal katkıdır. Bu nedenle verginin özellikleri; devletin egemenlik gücüne dayanarak kanunla alması, devletin topluma karşı görevlerini yerine getirme amacı taşıması, belirlenmiş kurallara göre gerçek ve tüzel kişilerden alınması, karşılıksız, cebre dayanması ve parasal yükümlülük olması şeklinde sıralanabilir.²

Vergi bilici; kamu hizmetlerini sunabilme açısından, vergi gelirlerinin kamu açısından önemini kavramış bireylerin, vergi ile ilgili ödevlerini yerine getirmede ortaya çıkan isteklilik düzeyidir.³ Bireylerin vergi ile ödevlerini yerine getirmelerinde oluşan arzunun paralelinde vergilerin kendilerine ne şekilde döneceğini de belirler. Bireysel bilinç sayesinde toplumsal vergi bilincine ulaşım kolaylaşacaktır.

Bireylerin arzuladığı kamu mal ve hizmetlerine, otoritelerin cevap verebilmesi doğrultusunda kamusal harcamalar oluşmaktadır. Zamanla ekonomik yaklaşımlarda ve devletin fonksiyonlarında oluşan değişimlere bağlı olarak kamu harcamalarının nitelik ve niceliğinin değiştiğini gözlemek mümkündür. Ancak yine bireylerin arzuları doğrultusunda kamusal harcamalarda etkinlik sağlama çabaları hep var olmuştur. Verimlilik etkinlik gibi ölçütler incelenirken genellikle yatırımcı taraf olan devlet kanadından bakıldığı için mükellefler ödedikleri vergileri kamusal hizmetlerin bir karşılığı şeklinde algılamaktadırlar. Bu nedenle toplanan vergilerin nasıl harcandığını bilmek istemektedirler.⁴ Vergi algısının oluşumuyla ortaya çıkan farkındalık, kayıt dışı ekonominin azalmasına ve böylece vergi gelirlerinin artmasına da imkan sağlayacaktır.⁵

Vergiye karşı içsel bir motivasyon şeklinde tanımlanan vergi ahlakı, vergiye ilişkin görev ve sorumlulukların vaktinde ve tam olarak yerine getirilmesi, aynı zamanda verginin gönüllü olarak

¹ Erdem, Şenyüz, Tathoğlu, Kamu Maliyesi, Ekin Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, Bursa, Eylül, 1998, S.84.

² Sağbaş, İ., Başoğlu, A., “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergiyi Algılaması: Afyonkarahisar İli Örneği”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt VIII, S.2, 2005, S: 124.

³ Akıncı, Başol, “Vergi Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kırklareli İlinde Yaşayan İnsanların Vergi Algısı”, DÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 43. Sayı, Ocak 2015, S:171.

⁴ Demir, İ., Maliye Dergisi, Sayı: 157, S:211.

⁵ Yardımcıoğlu, M., Akpınar, Y., Günay, Y., “Vergi Okuryazarlığı Ve Vergisel Farklılık; Kahramanmaraş Araştırması”, İİBF Dergisi, S: 26-127 Ksu.Edu.Tr/Article/View/5000105617

Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel Bir Çalışma

ödenmesi olarak tanımlanmaktadır.⁶ Bireylerin vergi ahlakına sahip olmasına neden olan dini inanış faktörünün yanı sıra bir çok faktör vardır. Bu faktörler; mükellefin eğitim düzeyi, iktidarı kabul düzeyi, yaşı ve cinsiyeti şeklinde sıralanabilir. Devletler vergileri efektif olarak toplamayı arzuluyorsa bu faktörleri doğru analiz etmeli ve faktörlerin olumsuz etkilerini giderme yolunda çalışmalıdır.⁷

Çalışmada lise ve ön lisans düzeyindeki öğrencilerin vergiyi nasıl algıladıkları ve vergi üzerinde oluşan algıların vergi ahlakına etkileri tespit edilmek amacıyla yöneltilen sorulardan elde edilen cevaplarda; eğitim düzeyleri arasında bulunan fark neticesinde vergi bilinci açısından fark oluşacak mı? Soruları üzerinde durarak toplumun vergilere karşı olumsuz eğilimin eğitimle yok olup olmadığı tespit edilerek en önemli kamu finansman aracının gelecek nesillerde daha da sağlıklı temin edilmesi sağlanmak istenmiştir.

Çalışmada dört aşama izlenmiştir. Önce vergi bilincinin teorik yönü üzerinde durulmuştur. Daha sonra teoriden yola çıkarak neden vergi ödendiğinin farkındalığı tespit edilmiştir. İkinci aşamada öğrencilerin ahlak üzerindeki teorik yönü tespit edilerek vergi ahlakının yarattığı oluşum incelenmiştir. Üçüncü aşamada eğitim farklılıklarına göre karşılaştırma yapılarak verginin öğrenciler açısından önemi ve yapılması gerekenlere yer verilmiştir.

1. LİTERATÜR TARAMASI

Sağbaş (2005) tarafından ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergileri nasıl algıladıkları ve vergiyi algılamaları üzerinde etkili olan faktörlerin neler olduğu Afyonkarahisar ilinde incelenmiştir. Çalışmada ilköğretim çağındaki öğrencilerin vergiyi doğru algılayamadıkları ve vergi mevzusunda algı yanlışlarının olduğu tespit edilmiştir.⁸

Yeşilyurt (2015) ilahiyat ve maliye öğrencilerine 348 maliye öğrencilerine, 125 ilahiyat öğrencilerine anket uygulanmıştır. Yapılan çalışmada ilahiyat bölümü öğrencilerinin vergi bilinci ve ahlakına yönelik ifadelerle maliye bölümü öğrencilerine kıyasla daha fazla katıldığı sonucuna varılmıştır.⁹

⁶ Gencel, U., “Vergi Kültürü Ve Vergi Politikası Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:10, Sayı: 20,2012, S:33.

⁷ Yeşilyurt, Ş., “Veri Bilincinin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi:Maliye Ve İlahiyat Bölümü Öğrencileri Örneği”, MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt 12, Sayı: 32, 2015, S: 38-39.

⁸ Sağbaş, İ., Başoğlu, A., “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergiyi Algılaması: Afyonkarahisar İli Örneği”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt VIII, S.2, 2005, S: 140-141-142.

⁹ Yeşilyurt, Ş., “Veri Bilincinin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi:Maliye Ve İlahiyat Bölümü Öğrencileri Örneği”, MKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt 12, Sayı: 32, 2015, S: 55.

Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel Bir Çalışma

Sağlam (2013) tarafından İİBF’de okuyan 330 öğrenci üzerinde vergi algısı ve vergi bilinçlerini ölçmeye yönelik anket çalışması yapılmıştır. Ampirik uygulamada tanımlayıcı istatistiklerle cevapların sıklıkları ve yüzdeleri verilerek çalışma sonuçlanmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda; ankete katılan öğrencilerin vergi algılarının pozitif yönde olup, aldıkları iktisadi ve mali derslerin katkısının olduğu tespit edilmiştir.¹⁰

Saruç ve İzgi (2011) tarafından İİBF’de okuyan 1351 öğrenci üzerinde sosyo- kültürel faktörlerin vergi ahlakı üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Araştırma nicel olarak yapılmış, SPSS for Windows (17.0) programında analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda vergi ahlakı ile devlete bağlılık, vatandaşlık bilinci ve din faktörleri arasında bir fark olduğu, vergi ahlakı ile iktidar partiyi kabul düzeyi arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.¹¹

Cansız (2015) tarafından Afyonkarahisar ili Defterdarlık çalışanları üzerinde vergi algısı çalışılmıştır. Çalışmada 3 başlık altında anket uygulaması yapılmıştır. Türk vergi sistemine bakış, vergi suçu ve vergi kaçırmaya bakış, vergi bilinci, vergi mevzuatı ve defterdarlığın etkinliği olarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Araştırma verilerine göre, vergi suçunu işleyen vergi mükelleflerinin, katılımcıların %42’sine göre hırsı, %30’una göre terbiyesiz, %15’ine göre ahlaksız olarak tanımlanmıştır. Katılımcıların %70’ine göre Türk Vergi Sistemi adaletsiz bir yapıya sahip olduğunu belirtmişlerdir.¹²

Ömürbek, Çiçek ve Çiçek (2007) tarafından üniversite öğrencileri ile vergi bilinci üzerine 316 anket elde edilmiştir. Çalışma 21-25 yaş aralığında ki öğrencilere uygulanmıştır. Çalışma neticesinde; vergi bilincinin vergiye karşı gösterilen uyumun demografik özelliklere göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Cinsiyet farklılığına göre erkek öğrencilerini kız öğrencilere nazaran vergiye daha uyumlu oldukları ya da vergiyi vatandaşlık görevi olarak algıladıkları kanısına varılmıştır.¹³

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Araştırmanın amacı vergi kavramının temel özelliklerini ders olarak alan lise son sınıf öğrencileri ile ön lisans son sınıf öğrencilerinin nitel araştırma metodolojisine ilişkin bilgilerini ortaya çıkarmaktır.

¹⁰ Sağlam, Vergi Algısı Ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İİBF Öğrencilerinde Vergi Algısı Ve Bilinci, Sosyo Ekonomi, Ocak-Haziran, 2013, S:332.

¹¹ İzgi, K., Saruç, N., “Sosyo- Kültürel Faktörlerin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri İle Yapılan Anket Çalışması”, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt:3, No:2, 2011, S:141.

¹² Cansız, H., “Defterdarlık Çalışanlarının Vergi Algıları: Afyonkarahisar Örneği”, Yönetim Ve Ekonomi, Celalbayar Üniversitesi İİBF, Manisa, Cilt:22, Sayı:2, 2015, S:448.

¹³ Ömürbek, N., Çiçek, H., Çiçek, S., “Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme”, Maliye Dergisi, Sayı153, 2007,120-121.

Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel Bir Çalışma

Bu genel ama için; ağırlıklı olarak muhasebe ve vergi uygulamaları eğitimi alan teknik lise ve meslek yüksekokulu öğrencileri ele alınmış, eğitim düzeylerinin vergi bilinci ve vergi ahlakı üzerinde yarattığı etkiler incelenmiştir. Vergi bilinci ve vergi ahlakının bireyde hangi dönemler itibari ile oluştuğunu tespit edip, bu dönemler içerisinde eğitim aşamasında vergi bilincinin oluşup oluşmadığı gözlemlenerek vergi bilincinden yola çıkarak bireyde; devlete bağlılık, ahlaki değerler ışığında oluşan vergi algısı üzerinde yarattığı etkiler yakalanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada aşağıdaki durumlar tespit edilmek istenmiştir.

- Verginin teorik bilgisi
- Vergi verilme nedenlerinde oluşan farkındalık
- Oluşan farkındalığın kim ya da kimler tarafından sağlandığı
- Öğrencinin bilinçli olarak vergi ödeme eylemi
- Ahlakın teorik bilgisi
- Öğrencinin vergi ile ahlakı nasıl bağdaştırdığı
- Öğrencinin vergi kaçırma eylemine karşı oluşan bakış açısı

3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırma lise düzeyi öğrenciler ile ön lisans düzeyi öğrencilerin eğitim düzeylerinde oluşan farklılıklarına göre vergi bilinci ve vergi ahlak mevzusunda durum tespitine yönelik bir çalışmadır. Çalışmada fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Olgu-bilim (fenomenoloji) deseni farkında olduğumuz fakat derinlemesine aynı zamanda ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular, yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilmektedir. Bize yabancı olmayan aynı zamanda da tam anlamını kavrayamadığımız olguları araştırmayı amaçlayan çalışmalar için olgu-bilim (fenomenoloji) araştırmaları elverişli sonuçlara zemin hazırlar.¹⁴

4. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın evrenini Konya ili Akşehir ilçesinde bulunan liseler ve ön lisans düzey programları oluşturmaktadır. Örneklem alanı ise Konya, Akşehir ilçesinde ikamet eden ve aynı ilçede eğitim alan muhasebe ve finans lise son sınıf öğrencileri ile muhasebe ve vergi uygulamaları eğitimi alan ön lisans öğrencileri oluşturmaktadır.

¹⁴ Yıldırım, A., Şimşek, H., “Sosyal Bilimlerde Nitel araştırma Yöntemleri.” Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.

5. VERİLERİN TOPLANMASI

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Form; 7 soru ve 1 öneri kısmından oluşmaktadır. Konya İli Akşehir İlçesinde yer alan iki okuldan her birinden rastgele yöntem ile 6 öğrenci seçilerek görüşme yapılmıştır. Görüşmelere toplam 12 öğrenci katılmıştır.

6. VERİLERİN ANALİZİ VE YORUMLANMASI

Toplanan verileri açıklamaya yardımcı olacak kavramlara ve ilişkilere ulaşabilmek amacıyla nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bulgular tablolardan yararlanılarak sistematik bir biçimde ortaya konmuş, yorumlanmıştır ve yapılan görüşmelerden örneklerle sunulmuştur.

7. BULGULAR

7.1 Vergi Bilgisi

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Verginin Doğru Algılanışı	2	% 33,3	Verginin Doğru Algılanışı	5	% 83,3
Verginin Yanlış Algılanışı	4	% 66,7	Verginin Yanlış Algılanışı	1	% 16,6

Tablo 1. Vergi Bilgisi İle İlgili Bulgular

Vergi nedir? Kısaca açıklar mısınız?

Yönelmek istenilen olgu; devletin toplum ihtiyaçlarını karşılaması, Kamu hizmetlerinin finansmanı için vatandaşlarından aldığı para.

Yöneltilen soru karşısında muhasebe ve finans alanında eğitim gören lise öğrencilerinin 2 tanesi verginin tanımına uygun ifadeler kullanırken muhasebe ve vergi uygulamaları alanında eğitim gören ön lisans öğrencilerinin 5 tanesi verginin tanımına uygun ifadeler kullanmıştır.

Verginin yanlış algısında bulunan öğrencilerin geneli “ vergi aldığımız maaşın bir nevi bedeli- devlet için ödediğimiz para- devletin bizden aldığı para” gibi tanımlamalara yer vermişlerdir.

7.2. Verilme Nedenlerinde Oluşan Algı

Meslek ve Teknik Lisesi	Meslek Yüksekokulu
-------------------------	--------------------

**Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel
Bir Çalışma**

	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Vatan borcu algısı	1	% 16,6	Vatan borcu algısı	1	% 16,6
Kamu hizmetlerinin finans kaynağı algısı	2	% 33,2	Kamu hizmetlerinin finans kaynağı algısı	4	% 66,6
Yanlış algı	3	%50	Yanlış algı	0	%0

Tablo 2. Verilme Nedenlerinde Oluşan Algı ile İlgili Bulgular

Verginin tanımlanmasından yola çıkarak yöneltilen bu soruda verginin tanımını doğru ifade eden öğrenciler arasında vergi verilme nedenlerinde iki olgu tespit edilmiştir. Bu olgulardan ilki; vergiyi vatan borcu olarak görmeler, ikincisi ise; vergiyi kamu hizmetlerinin finansman kaynağı olarak görmeleridir.

7.3.Vergi Bilgilendirilmesi

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Bilgilendirildim	2	% 33,3	Bilgilendirildim	6	% 83,3
Bilgilendirilmedim	4	% 66,7	Bilgilendirilmedim	0	% 16,6

Tablo 3. Vergi Bilgilendirilmesi İle İlgili Bulgular

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Ailem tarafından bilgilendirildim	1	% 50	Ailem tarafından bilgilendirildim	0	% 0
Okulda bilgilendirildim	1	% 50	Okulda bilgilendirildim	6	% 100
Diğer	0		Diğer	0	% 0

Tablo 4. Verginin Hakkında Kim Tarafından Bilgi Alındığı ile İlgili Bulgular

Hayatınızın herhangi bir döneminde vergi hakkında bilgilendirildiniz mi? Bilgilendirildiyse bu bilgi kim tarafından verilmiştir?

**Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel
Bir Çalışma**

Yöneltilen soru karşısında 12 öğrencinin 8'i bilgilendirildiğini belirtirken, bu öğrencilerin 1 tanesi ailesi tarafından bilgi aldığını beyan etmiş ve 7 tanesi okul hayatlarında bilgilendirildiğini söyleyerek meslek yüksekokulu öğrencilerinin hepsi vergi hukuku derslerinde anlatıldığını ifade etmiştir.

7.4.Vergi Verme Örnekleri

Meslek Lisesi			İmam Hatip Lisesi		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Vergi Ödedim	2	% 33,3	Vergi Ödedim	4	% 66,7
Vergi Ödemedim	4	% 66,7	Vergi Ödemedim	2	% 33,3

Tablo 4. Vergi Ödeme Eylemi ile İlgili Bulgular

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Elektrik, Su vb. Hizmetler	2	% 33,3	Elektrik, Su vb. Hizmetler	3	% 83,3
Harcama	0	% 66,6	Harcama	1	% 16,7

Tablo 5. Vergi Verme Örnekleri İle İlgili Bulgular

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Doğru Örneklendirebilme	2	% 100	Doğru Örneklendirebilme	4	% 100
Yanlış örneklendirme	0	% 0	Yanlış örneklendirme	0	0

Tablo 6. Vergi Verme Örnekleri İle İlgili Bulgular

Siz hiç vergi ödediniz mi?

Ödediğinizi düşünüyorsanız bunu bir örnekle açıkla mısınız?

Teknik ve Meslek Lisesi öğrencilerine bakıldığında öğrencilerin büyük bir çoğunluğu (%66,7) hiç vergi vermediklerini düşünmektedir. Aralarından 2 öğrenci vergi verdiğini beyan etmiş

**Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel
Bir Çalışma**

ve “elektrik faturasında belli bir miktar verdim”, “aldığım telefon kontör parasından vergi kesiyorlar” ifadeleriyle örneklendirmiştir.

Öte yandan meslek yüksekokulu öğrencileri arasında teknik ve meslek lisesi öğrencilerine göre vergi ödediğini düşünen daha fazla öğrenci tespit edilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu (%88,3) elektrik, su, telefon hizmetleri karşılığında ödediklerini beyan etmiştir.

7.5. Ahlak Tanımlama

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Doğru Ahlak Tanımı	5	% 83,3	Doğru Ahlak Tanımı	6	% 100
Yanlış Ahlak Tanımı	1	% 16,7	Doğru Ahlak Tanımı	0	0

Tablo 7. Ahlak Bilgisi İle İlgili Bulgular

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Doğru Örnek	2	%33,7	Doğru Örnek	4	%66,6
Yanlış Örnek	4	%66,6	Yanlış Örnek	2	%33,7

Tablo 8. Ahlaksız İnsanı Örneklendirme İle İlgili Bulgular

Sizce ahlak nedir? Ahlaksız insana örnek verir misiniz?

Yönelmek istenilen olgu; ahlak insanın sergilediği olumlu güzel davranıştır.

Yöneltelen soru karşısında alınan cevaplarda meslek yüksekokulu öğrencilerinin ahlak tanımı, teknik meslek lisesi öğrencilerine göre istenilen olguya daha yakın bulunmuştur.

Verilen Ahlaksız insan örneklerinde “düzen bozan insan” genelmesi yapılmıştır. Araştırmanın bir önceki soruları vergi konusunu kapsadığı için ve bir sonraki soruya temel teşkil etmesi için algıları yönlendirilmiş olduğundan ahlaksız insan örneğine vergi kaçırma eylemini örneklendirmeleri beklenmiştir. Ancak edinilen bulgularda ahlakın doğru tanımını yapan 11 kişiden 6’sı istenilen ve beklenen cevabı vermiştir.

7.6.Vergi Ve Ahlak Arasındaki İlişki

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Doğru ilişkilendirebilen öğrenciler	3	% 50	Doğru ilişkilendirebilen öğrenciler	5	% 83,3
Yanlış ilişkilendiren öğrenciler	3	% 50	Yanlış ilişkilendiren öğrenciler	1	% 16,7

Tablo 9. Vergi Ve Ahlak Arasındaki İlişki İle İlgili Bulgular

Vergi ile ahlak kavramları arasında zihninizde oluşan ilişkiyi açıklayınız.

Katılımcılardan genel olarak elde edilen olgu; “Vergi borcunu yerine getiren vatandaş toplum kurallarına uyduğu için ahlaklı olur.” ifadesidir.

Eğitim düzeyleri arasında kıyas yapıldığında doğru ilişkilendirme oranı meslek yüksekokulunda daha yüksek görülmektedir. Bu soru ile elde edilen bir başka bulgu ise öğrencilerin vergi konusuna hakimiyetleri az olduğu için bir önceki soruya göre, doğrudan sorulan bu bölümde skorları daha yüksek tespit edilmiştir.

7.7.Vergi Kaçırma Eylemi İle İlgili Bulgular

Meslek ve Teknik Lisesi			Meslek Yüksekokulu		
	Sayı	Frekans		Sayı	Frekans
Vergi Kaçırma'yı Düşünürdüm	4	% 66,6	Vergi Kaçırma'yı Düşünürdüm	5	% 83,3
Vergi Kaçırma'yı Düşünmezdim	2	% 33,4	Vergi Kaçırma'yı Düşünmezdim	1	% 16,7

Tablo 10. Vergi Kaçırma Eylemi İle İlgili Bulgular

Vergi kaçırmak suç olmasaydı vergi kaçırma'yı düşünür müydünüz?

Vergi kaçırma eyleminin suç olmaması durumunda verginin gönüllülük esası içerisinde alınmayacağı tespit edilmiştir. Tespiti destekleyen verilere göre 12 katılımcının 9'u vergi kaçırma eyleminin suç olmaması durumunda “kimse cebinden para çıksın istemez” “suç olmazsa vergi kaçakçısı denilmeyeceği için ödemezdim” gibi benzer ifadeler kullanmıştır. Ancak vergi ödemezdim diyen öğrencilerden yine bir çoğu ifadeleri “ama, fakat” bağlacıyla yumuşatarak

Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel Bir Çalışma

belirttikleri arzularına ters ifadeler kullanmıştır. Örneğin; “devletin bize sunduğu hizmetlerden mahrum kalırdık”, “ devlet parayı nerden bulacaktı”, “o zaman devletten bir şey isteyemedik”.

SONUÇ ve ÖNERİ

Vergi bilinci ve vergi ahlakının ölçülmesi ve değerlendirilmesi yönünde yapılan bu araştırmada literatürde yapılmış olan nicel anketler ışında nitel yöntem uygulanmıştır. Vergilerin devlet açısından önemi tespit edildiğinde, mükelleflerin vergi ile ilgili yükümlülüklerini tam olarak yerine getirme durumunda edindikleri tutum ve davranışları etkileyen bir çok faktör bulunmaktadır. Bu faktörlerin doğru tespiti ve doğru politikalarla mükellefler vergiye karşı daha uyumlu olacaklardır.¹⁵

Çalışmada ele alınan iki eğitim seviyesi (lise ve ön lisans düzeyi) öğrencileri arasında farklılıklar gözlemlenmiştir. Muhasebe ve finans eğitimi alan lise öğrencilerinin muhasebe ve vergi uygulamaları eğitimi alan ön lisans öğrencilerine göre vergi konusunda daha az bilgiye sahip oldukları tespit edilmiştir.

Çalışmaya iki ayrı grubun alınmasındaki temel amaç her iki grubunda muhasebe ağırlıklı eğitimleri neticesinde vergiye karşı duyarlılıklarının tespitini yapabilmektir. Ancak çalışma sonunda edinilen bilgilerle öğrencilerin birçoğunun vergiyi okul hayatlarında öğrendikleri tespit edilmiştir. O halde ortaya çıkan öneri; Türk vergi sistemi, vergi uygulamaları, vergi hukuku gibi derslerin daha önceki eğitim dönemlerinde müfredata yerleşmesi ile daha bilgili ve bilinçli, vergiye karşı duyarlı bir toplum oluşacaktır. Bu önerinin yanı sıra aileden edinilen bilginin kalıcılığı düşünüldüğünde sosyal hayatın öğreticiliği kullanılarak öğrencilerin daha küçük yaşlarda bilinçlendirilmesi sağlanabilir.

KAYNAKLAR

- Akıncı, Başol, “Vergi Algısı Üzerine Bir Alan Araştırması: Kırklareli İlinde Yaşayan İnsanların Vergi Algısı”, Dü Sosyal Bilimler Dergisi, 43. Sayı, Ocak 2015
- Cansız, H., “Defterdarlık Çalışanlarının Vergi Algıları: Afyonkarahisar Örneği”, Yönetim Ve Ekonomi, Celalbayer Üniversitesi İibf, Manisa, Cilt:22, Sayı:2, 2015
- Demir, İ., Maliye Dergisi, Sayı: 157, S:211.
- Erdem, Şenyüz, Tatlıoğlu, Kamu Maliyesi, Ekin Kitabevi Yayınları, 2. Baskı, Bursa, Eylül, 1998

---

¹⁵ İzgi, K., Saruç, N., “Sosyo- Kültürel Faktörlerin vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri ile Yapılan Anket Çalışması”, Ekonomi bilimleri Dergisi, Cilt:3, No:2, 2011, s: 141.

Vergi Bilinci ve Vergi Ahlakı; Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Lise ve Ön Lisans Öğrencileri Üzerinde Nitel Bir Çalışma

- Gencel, U., “Vergi Kültürü Ve Vergi Politikası Etkileşimi: Türkiye Değerlendirmesi”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt:10, Sayı: 20,2012
- İzgi, K., Saruç, N., “Sosyo- Kültürel Faktörlerin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri İle Yapılan Anket Çalışması”, Ekonomi Bilimleri Dergisi, Cilt:3, No:2, 2011
- Ömürbek, N., Çiçek, H., Çiçek, S., “Vergi Bilinci Üzerine Bir İnceleme”, Maliye Dergisi, Sayı153, 2007
- Sağlam, Vergi Algısı Ve Vergi Bilinci Üzerine Bir Araştırma: İibf Öğrencilerinde Vergi Algısı Ve Bilinci, Sosyo Ekonomi, Ocak-Haziran, 2013
- Sağbaş, İ., Başoğlu, A., “İlköğretim Çağındaki Öğrencilerin Vergiyi Algılaması: Afyonkarahisar İli Örneği”, Afyon Kocatepe Üniversitesi İibf Dergisi, Cilt V111, S.2, 2005
- Yardımcıoğlu, M., Akpınar, Y., Günay, Y., “Vergi Okuryazarlığı Ve Vergisel Farklılık; Kahramanmaraş Araştırması”, İibf Dergisi, S: 26-127
- Yeşilyurt, Ş., “Veri Bilincinin Vergi Ahlakı Üzerindeki Etkisi:Maliye Ve İlahiyat Bölümü Öğrencileri Örneği”, Mkü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Cilt 12, Sayı: 32, 2015
- Yıldırım, A., Şimşek, H., “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri.” Ankara, Seçkin Yayıncılık, 2005.